Balti küsimuse kohta käivad A.-i artiklid on avaldatud tema tööde VI köites.

Р. Б. Сл.; Энц. Сл. Брокг.-Эфр. *P. T.*

ALBEDINSKI, Peeter, sünd. 1826. a., surn. 19. V 1883, sai sõjaväelise hariduse Peterburis paažidekorpuses, teotses hiljemini mitmel alal väeteenistuses. 1865. a. määrati A. Peterburi sõjaringkonna ülemaks, 9. okt. 1866 nimetati kindral-leitnandiks, ühtlasi Balti kindralkuberneriks, kelleks oli kuni 1870. a., lahkudes siit oma palvel. 1874—80 oli A. Vilno kindralkuberneriks; 1880 määrati samale ametile Varssavi; 1881 nimetati riiginõukogu liikmeks. — Oma tegevuses Balti kindralkubernerina pidas A. tarvilikuks Läänemere-maid võimalikult lähendada Venemaale ja nende ühiskondlik-politilist korraldust ühtlustada Venemaa omaga, selleks vajalikul korral mööda minna ka neist eesõigustest, mis Vene kroonikandjad Baltimaale varemini annud. Ka rõhutas A. vajadust, et Balti aadlile antud eesõigusi tuleb kärpida ja tühistada, kui need vastolus on kohalikkude elanikkude enamuse, muu seas talurahva eluhuvidega.

Р. Б. Сл. II, 69; Rig. Biogr. III, 108; (Buchholtz), Fünfzig Jahre russischer Verwaltung, 1883, lk. 286—97. *H. Kr.*

ALBERT, Liivimaa (Riia) piiskop, surn. 1229. — A. põlvnes Buxhövdenite soost, kelle maa-alad olid Bremeni naabruses, m. s. Apeldern'is, ja oli oma ema, Aleidis Utlede, kaudu Bremeni ppiisk. Hartwich II-se poolõepoeg. Alates hiljemalt a. 1186 oli A. Bremeni toomhärra. Bremeni ppiiskoppide püüdeks oli juba mõnda aega levitada ristiusku ja ühtlasi Bremeni kiriku ülemvõimu kirde paganamail. Liivlaste apostel Meinhard oli oma tegevust küll iseseisvalt alanud, kuid niihästi tema õnnistamine piiskopiks kui ka ta järeltulija Bertholdi määramine oli sündinud Bremeni ppiisk. poolt. Sama ppiisk. pühitses a. 1199, oletatavasti 28. III, ka A.-i Liivi piiskopiks. A.-i osaks sai kuristiku äärel seisev misjonikirik. Ka A. oli vaga kristliku misjoni teenistuses, kuid tänu oma suurele politilisele andele käsitas ta enda ülesannet eht keskaegse kirikuvürstina. Tema kavatsus oli luua iseseisev, ainult paavstist ja keisrist sõltuv ppiiskopkond mitme, ainult temale alluva alampiiskopiga. Millised olid aga väljavaated vaimulik-ilmaliku vürstkonna asutamiseks Baltimail? — Kirikupolitilist toetust paavstkonna poolt, kes parajasti heitluses oli üleilmliku võimu pärast, ei võinud ette arvestada. Keisri ja Saksa riigi toetusele pani A. lootusi, kuid pidi pettuma, kuna keisri võim oma teotsemise eesmärke otsis Itaalias. Bremeni ppiiskopilt polnud kestvat abi oodata, kuna A.-i plaanid Bremeni ülemvõimu õigustega pidid lõikuma. Kõige pealt oli juba tol ajal rahvusvaheline «Balti küsimus» olemas. Idamere peremehed olid alles t a a n l a s e d. Kuid nendega võistlesid Lüübekist ja Wisbyst Ojamaal juba s a k s l a s e d Venemaale viivate kaubandusteede pärast. Need teed viisid peamiselt otse Novgorodi, osalt aga ka läbi liivlaste, lätlaste ja eestlaste maade. Ka viimaste rannikud ja saared olid juba mõnda aega skandinaavlaste rööv- ja kaubaretkede sihtkohaks ja elanikud samade skandinaavlaste maksukohuslased. Kuid palju tugevam oli idas v e n e l a s t e mõju normannidega (varäägidega) eesotsas; liivlased ja osa lätlasi olid venelaste maksualused; eestlased sel ajal küll mitte enam. Nii võitlesid ida ja lääs Baltimaade valdamise pärast. Lõunast võtsid l e e d u l a s e d alatasa sõjakäike ette; võis arvata, et nad vahest kord Väinast läänepoolse maa valdavad. Need olid üldised olud A.-i tegevusse astudes.

Balti rahvastelt polnud oodata üldist vabatahtlikku ristiusu vastuvõtmist, kuna see ju allaheitmisega oli ühendatud. Sündmused Meinhardi ja Bertholdi ajal olid seda tõestanud ja ühtlasi näidanud, et nende ettevõtte tagajärjetuse põhjuseks oli olnud laiema ja kindla aluse puudumine. Hoolega asus A. niisuguse aluse loomisele. Suvel 1199 kogus ta omale Ojamaal 500 meest liivlaste maale kavatsetud sõjakäiguks, siis nõutas ta omale toetust Taani kun. Knut'ilt, herts. (hiljemini kun.) Waldemarilt, Lundi ppiisk. (Bremeni võistleja kirdes) Absalon'ilt ja paavst Innocentius III-lt, kes oktoobris ristisõja-bullaga pöördus sakside ja westfaalide poole. Detsembris rändas A. Saksa kun. Philippi juurde Magdeburgi, kus ta endale hulga ristisõdijaid kogus. Aprillis 1200 ilmus ta Lüübekist 23 laevaga Väina suhu.

Hiljemini on A. veel 13 korda selle teekonna ette võtnud, et ristisõda jutlustades sõdureid koguda, asunikke maale ligi tõmmata ehk riiklikke asju ajada, ja on ühtlasi korduvalt Itaalias viibinud. Sest A.-i tegevus osutub mitmekülgseks: ta oli suur organisaator, riigimees, linnade asutaja ja suurejooneline ehitaja, strateeg, seaduseandja ja kaugelenägija kaubanduse ja liikimise edendaja. Ainult sel kombel oli võimalik ristiusu misjoni alusena luua ja kindlustada vaimulikku vürstkonda Väina ääres. Kuid ka puhtusulised ülesanded, mis tolle aja mõistete järgi ettevõtet ainuüksi õigustasid, ei jäänud A.-il tagaplaanile: Kristuse usukuulutamise käsku jälgida luges ta enda ülesandeks, ja kuigi tal enesel leidus vaevalt palju võimalusi jutlustamiseks, suutis ta vaimulikke leida ja osalt kasvatada, kes julgelt ja vaimustatult, ka veretunnistuse eest mitte kohkudes, mis-